

İLKİN PEDAQOJİ TƏHSİLDƏ İNKLÜZİVLİK

MÜSEYİB İLYASOV

Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universiteti

museyibilyas@gmail.com

Açar sözlər: inklüziv cəmiyyət, təhsil, əməkdaşlıq, müəllim, peşəkarlıq

Müasir cəmiyyətimizdə təhsilin bütün pillə və səviyyələrində, o cümlədən ilkin müəllim hazırlığında inklüzivliyin təmin olunması mühüm pedaqoji problemlərdən birinə çevrilmişdir. Onun səmərəli həlli ali məktəblərdə tədris aparan müəllimlərin səriştəli mövqeyinə malik olmasından və peşəkarlıq göstərməsindən çox asılıdır.

Təhsildə inklüzivlik geniş anlam, mahiyyət və məna kəsb edir. İlk müəllim hazırlığındakı inklüzivlik özünün bir qədər dar, yəni təkcə fiziki cəhətdən xüsusi qayğıya ehtiyacı olan insanların təhsil almasına və birgə təhsilinə şərait yaratmaq çərçivəsindən çıxaraq daha geniş və dərin məna kəsb edir.

Respublikamızın Prezidenti cənab İlham Əliyev çıxışlarının birində: “Bizim cəmiyyətimiz inklüziv cəmiyyətdir”- deyərək Azərbaycan cəmiyyətini inklüziv cəmiyyət kimi xarakterizə etməsi cəmiyyətin əsas atributlarından biri olan təhsilin də inklüzivliyini bir daha önə çəkir. Cəmiyyət inklüzivdirsə, onun təhsilində də inklüzivlik təmin olunmalıdır. Xüsusilə ilkin müəllim hazırlığında inklüzivliyin təmin olunması bu cəhətdən diqqəti cəlb edir.

Başlıca məsələlərdən biri ilkin pedaqoji təhsildə inklüzivliyin təmin edilməsi üçün ali məktəbdə fəaliyyət prosesinin necə və hansı istiqamətlərdə aparılmasını müəyyənləşdirməkdən ibarətdir. Aşağıdakı fəaliyyət istiqamətlərini bu baxımdan xarakterik hesab edirik:

- Inklüzivliyin mahiyyəti və prinsipləri haqqında tələbələrin məlumatlandırılması, təhsil prosesinin inklüziv istiqamətliyinin təmin edilməsi;

- Auditoriyada bütün tələbələr arasında münasibətlərin normal və qarşılıqlı hörmət əsasında olmasına nail olunması;
- Tələbələr arasında əməkdaşlığın gücləndirilməsi, onların birgə fəaliyyətə və layihələrə cəlb edilməsi;
- Müəllim-tələbə əməkdaşlığının və münasibətlərinin möhkəmləndirilməsi. Müəllimlərin bütün tələbələrə eyni münasibət bəsləməsinə nail olunması;
- Heç bir fərq qoymadan tələbələrin hər birinə müəyyən tapşırıqlar verməklə onların kollektiv fəaliyyətə cəlb edilməsi və s.

İlkin pedaqoji təhsildə inklüzivliyin təmin olunması təkcə gələcək müəllimləri inklüziv təhsillə təmin etmir, həm də onların bir müəllim kimi pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olacağı dövrdə təhsildə inklüzivliyi təmin etməsinə, inklüziv şəraitdə işləyə biləcəyinə də yaxşı zəmin yaradır. Elə buna görə də pedaqoji ali təhsil müəssisələrində təhsil alan gənclərin inklüziv təhsil üzrə geniş bilik, bacarıq və vərdislər qazanmaları olduqca əhəmiyyətlidir.

İnküziv təhsil pedaqoji kollektivin birgə işidir. Burada müəllimlərin hamısının birgə fəaliyyəti, onların arasında əməkdaşlığın olması olduqca mühümdür. Yalnız bu şəraiti təmin etməklə ali məktəbin bütün ixtisas qruplarında tələbələrin diskriminasiyasını aradan qaldırmaq mümkün olar.

İnküziv təhsil yalnız bir məsələyə, yəni sağlamlıq vəziyyətindən asılı olmayaraq hamının təhsil alması üçün bərabər imkanların yaradılmasına xidmət etmir. Onun xarakterik xüsusiyyətlərindən biri böyüyən nəslin hamısının cəmiyyətə inteqrasiyası və adaptasiya olunması üçün də geniş imkanlara malik olmasıdır. Buna görə də ali təhsildə inklüzivliyin təmin olunması təhsilin tələbəyönümlülüyünü önə çəkir və bütün gənclərin, xüsusən sağlamlıq imkanları məhdud olan tələbələrin zəruri ehtiyaclarını nəzərə almağı tələb edir.

İnküziv təhsildə tələbələrin bir şəxsiyyət kimi dəyəri onların bacarıq və qabiliyyətlərinin səviyyəsi ilə deyil, bir insan olmaları kimi amillə səciyyələnəlməlidir. Buna görə də öncə təhsilalanların necə olmasından və kimliyindən asılı olmayaraq İNSAN olduqları nəzərə alınmalıdır.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan Respublikasında təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Strategiyası. Bakı: 24 oktyabr, 2013.
2. “2018-2024-cü illərdə Azərbaycan Respublikasında sağlamlıq imkanları məhdud olan şəxslər üçün inklüziv təhsilin inkişafı üzrə Dövlət Proqramı. 14

dekabr 2017-ci il.

3. İnküziv təhsil üzrə müəllim inkişafı Proqramı. Bakı: UNICEF-in Azərbaycandakı Nümayəndəliyi, “Regional İnkişaf” İctimai Birliyi. Yanvar 2019.